

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Edukacyjnej „Bezpieczeństwo jako kategoria (nie) tylko pedagogiczna. Implikacje dla edukacji”, 24.05.2025, Leszno

Kategorie bezpieczeństwa, stabilizacji i poczucia dobrostanu stanowią istotny element szerszej interdyscyplinarnej refleksji nad praktyką codziennych zmagania jednostek, społeczności lokalnych oraz całych społeczeństw z dynamiką zachodzących zmian społeczno-kulturowych, politycznych i gospodarczych. Dynamika ta warunkuje m.in. wzrost wielowymiarowości przestrzeni życia i środowisk wychowawczych, a także utrwalanie na każdym kroku permanentnej niepewności, nietrwałości i nieprzewidywalności человеческого losu.

Niepewność jest taką zatem kategorią społeczną, która obecnie wypełnia niemalże całą przestrzeń życia jednostki¹. Wysoki poziom złożoności oraz charakter dokonujących się przemian powodują, iż otaczający nas świat staje się coraz bardziej niedookreślony, a co za tym idzie – niepoddający się kontroli. Kruchość czy też brak poczucia sprawstwa są doświadczane w różnych sferach naszej egzystencji – dotyczących zdrowia, rodziny, pracy, mieszkania, relacji społecznych, szkoły, a nawet czasu wolnego. W związku z powyższym nieobce są nam wizje/przepowiednie zapowiadające: koniec historii (F. Fukuyama), koniec nauki (J. Horgan), koniec geografii (E. Rewers), czy też „koniec świata, jaki znamy” (Z. Kwieciński). Wyjątkowość epoki, w której przychodzi nam żyć, podkreślana jest ponadto przez mnogość współczesnych koncepcji i teorii, w których wybrzmiewają echa wieloznaczności, ambiwalencji, chybotliwości czy też niejasności; czytamy zatem o „społeczeństwie ryzyka” i „globalnym społeczeństwie ryzyka” (U. Beck), „kulturze ryzyka” (A. Giddens), „społeczeństwie spektaklu” (G. Debord), „wieku kapitalizmu inwigilacji” (S. Zuboff), „społeczeństwie nowej nieprzejrzystości” (J. Habermas), „społeczeństwie sieci” (M. Castells), „społeczeństwie nadzorowanym” (J. Angwin), „społeczeństwie elastycznym” (R. Sennett), „płynnej nowoczesności” czy „kasynowej kulturze natychmiastowości i epizodyczności” (Z. Bauman).

Zygmunt Bauman w książce *Płynna nowoczesność* przytacza upublicznią w 1997 roku tezę Pierre’a Bourdieu o **powszechności poczucia niepewności** (mającej różnorodne odpowiedniki w językach nie tylko europejskich), mając na myśli

tę samą właściwość ludzkiej kondycji, doświadczaną w rozmaitych formach i pod różnymi nazwami na całym świecie, budzącą jednak szczególnie niepokój i przygnębienie w najlepiej rozwiniętych i najzamożniejszych częściach globu, ponieważ tam właśnie jest ona zjawiskiem nowym i bez precedensu. Wszystkie te pojęcia próbują uchwycić i wyrazić doznanie, które łączy w sobie poczucie **n i e t r w a ł o ś c i** (zajmowanej pozycji, przysługujących praw i pozostających do

---

¹ B. Majerek, *Niepewność w społeczeństwie współczesnym. Studium socjopedagogiczne*, Kraków 2018, s. 7 i kolejne.

dyspozycji środków utrzymania), niepewności (związanej z brakiem stabilności i możliwością utraty tego wszystkiego) i zagrożenia bezpieczeństwa (zarówno własnego, osobistego, jak i bezpieczeństwa dobytku, najbliższej okolicy, wspólnoty)².

W świecie odartym ze złudzeń, w którym różnice ekonomiczne, polityczne, religijne, etniczne czy światopoglądowe wybrzmiewają nad wyraz jaskrawo – „dryfująca niepewność szuka zakotwiczenia”³, jak konkluduje trafnie Z. Bauman. Chybotliwość codziennej egzystencji jest równoważona poszukiwaniem stałości, porządku, autorytetu, te zaś – swój podatny grunt odnajdują m.in. w fundamentalistycznych i fanatycznych ideologiach, w mizoginicznej oraz homofobicznej agitacji, ale również w renesansie populistycznego radykalizmu podszytego skrajnie nacjonalistycznymi postawami, dla których „inny” oznacza wrogi, obcy, budzący strach...

W takiej sytuacji Jan-Werner Müller wzywa do czujnej obywatelskości. „Tego rodzaju postawa jest ważna nie tylko w czasach politycznie trudnych (kiedy okrucieństwo jest oczywiste dla wszystkich, a nadzieja staje się towarem pierwszej potrzeby), lecz także w czasach na pozór spokojnych, gdy człowiek popada w samozadowolenie i zbyt wiele rzeczy w polityce zaczyna uznawać za oczywiste”⁴.

Na dodatek istotne zagrożenia tkwią w cyberprzestrzeni i mechanizmach regulujących jej funkcjonowanie. Dane osobowe stają się towarem deficytowym, podlegającym inwigilacji z wykorzystaniem najbardziej zaawansowanych technologii. Pasożytnicza logika ekonomiczna wytwarzanie towarów i usług podporządkowuje globalnej architekturze modyfikacji behawioralnych; prognozy naszych zachowań są kupowane i sprzedawane na rynkach prognoz, prawdziwe zaś zagrożenie płynie niespotykaną dotąd falą ze strony globalnych korporacji, powszechnie inwigilujących nasze zachowania i kuszących obietnicami zaspokojenia wszystkich naszych potrzeb. „Media społecznościowe wyznaczają nową erę w intensywności, gęstości i wszechobecności procesów społecznych porównań, szczególnie dla najmłodszych z nas, którzy są »prawie stale online« w tym okresie życia, w którym praca nad budowaniem własnej tożsamości, przekonań i wolnej woli trwa”⁵. Skala cyberprzemocy już dzisiaj nie zaskakuje – zatrważają natomiast rozmaite jej formy, coraz bardziej wyrafinowane i brutalne w swoim zamiarze. Ogólnopolskie media jeszcze niedawno rozpisywały się o rosnącej wśród nastolatków popularności koreańskiego serialu *Squid Game*, będącego inspiracją dla kończącej się nierzadko dramatem rówieśniczej rywalizacji; podobnie tragicznym finałem często kończą się przypadki cyberprzemocy, o czym alarmują liczne raporty i badania naukowe oraz społeczne. Nie brakuje również, podsycanych przez media dla potrzeb większej sprzedawalności/popularności, informacji na temat przypadków skrajnej przemocy i agresji mających miejsce już w szkołach podstawowych.

Ważne z perspektywy teorii i praktyki edukacyjnej niezmiennie pozostaje Lecha Witkowskiego ujęcie zagrożenia bezpieczeństwa uczniów w szkole z uwagi na stosowaną wobec nich przemoc strukturalną trojkiego głównie rodzaju: (1) przemoc bezrefleksyjności; (2) przemoc przeciętności oraz (3) przemoc nadmiernego „oprogramowania” szkoły (transmisja treści bez większego znaczenia). Stanowisko niniejsze autor przedstawił w ramach zorganizowanej Debaty HORYZONTY EDU-

² Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*, Kraków 2006, s. 249.

³ Z. Bauman, *Obcy u naszych drzwi*, Warszawa 2016, s. 31 (wykorzystałem tutaj tytuł rozdziału drugiego tej książki).

⁴ J.-W. Müller, *Strach i wolność. O inny liberalizm*, przeł. P. Masłowski, Warszawa 2020, s. 217.

⁵ S. Zuboff, *Wiek kapitalizmu inwigilacji. Walka o przyszłość ludzkości na nowej granicy władzy*, przeł. A. Unterschuetz, Poznań 2019, s. 628.

KACJI, która miała miejsce w Bydgoszczy we wrześniu 2021 roku. Ilustracją dla niniejszych zagadnień była wydana ponad dekadę wcześniej książka pod redakcją L. Witkowskiego – *Szkoła polska. Między barbarzyństwem i Europą*⁶.

Również inne przestrzenie naszego życia i aktywności nie są pozbawione aktów dotkliwej przemocy, naruszającej ludzką godność, dobrostan i poczucie bezpieczeństwa, z zagrożeniem życia włącznie – w tym kontekście na myśl przychodzi trwająca już ponad trzy lata wojna w Ukrainie. Wspomnę tylko o postępującej brutalizacji dyskursu politycznego (podsycanego skrajnie nacjonalistycznymi postawami/wypowiedziami prawicowo-populistycznych działaczy oraz polityków⁷), atakach cyberterrorystycznych, szczególnie dramatycznej przemocy rodzinnej i molestowaniu seksualnym dzieci, przejawach dyskryminacji na tle narodowościowym, seksualnym, czy też światopoglądowym⁸. Ostatnie zaś miesiące przyniosły niestety przerażające doniesienia o zakończonych śmiercią atakach na personel medyczny szpitali oraz na pracowników środowiska uniwersyteckiego.

Nie sposób w tym momencie pominąć poruszającej refleksji Z. Baumana poświęconej zobojętnieniu i atrofii międzyludzkich więzi.

Przyglądanie się ze spokojem ludzkiemu cierpieniu przy jednoczesnym łagodzeniu wyrzutów sumienia powtarzaniem rytualnego zaklęcia, że „nie ma innego wyjścia”, oznacza współodpowiedzialność. Ktokolwiek świadomie lub mimo woli maskuje albo, co gorsza, neguje to, iż każdy porządek społeczny, zwłaszcza zaś ten, który odpowiada za ludzkie cierpienie, ma czysto ludzki, nigdy nie ostateczny, przygodny i poddający się zmianom charakter, dopuszcza się czynu niemoralnego, gdyż odmawia niesienia pomocy osobom potrzebującym⁹.

Zorganizowana przez Wyższą Szkołę Humanistyczną im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie Ogólnopolska Konferencja Edukacyjna pt. **„Bezpieczeństwo jako kategoria (nie) tylko pedagogiczna. Implikacje dla edukacji”** wpisuje się w katalog wątków koniecznych do dyskusji, spraw istotnych dla jednostkowego i zbiorowego współistnienia, sytuacji wymagających reakcji na niegodziwość otaczającego świata. Jej współorganizatorami byli: Urząd Miasta Leszna i Powiat Leszczyński, patronat honorowy nad przedsięwzięciem objęła tymczasem Wojewoda Wielkopolska. Szerokiego wprowadzenia do tematyki konferencji i podkreślenia jej wiodących paradygmatów teoretyczno-praktycznych dokonał dr Piotr Mosiek (WSH w Lesznie), uroczystego otwarcia zaś – śp. JM prof. WSH dr Ryszard Hayn, Rektor Wyższej Szkoły Humanistycznej w Lesznie (którego nieodwołane odejście miało miejsce w listopadzie 2025 roku...), który podkreślił wielowymiarowość oraz interdyscyplinarność podejmowanych przez Prelegentki i Prelegentów tematyki, jak również niezby-

⁶ L. Witkowski (red.), *Szkoła polska. Między barbarzyństwem i Europą (lekcja „toruńska” i ślady prasowe – pięć lat później i co dalej?)*, Toruń 2009.

⁷ Por. K. Kłosińska, M. Rusinek, *do•bra* zmia•na, czyli jak rządzi się światem za pomocą słów*, Kraków 2019.

⁸ Zob. E. Traverso, *Nowe oblicza faszyzmu*, przeł. Z.M. Kowalewski, Warszawa 2020, czy też M. Herer, *Skąd ten faszyzm?*, Warszawa 2024. Ważnym głosem w dyskusji jest ponadto esej T.W. Adorno, *Nowy prawicowy radykalizm. Wykład o jego kilku aspektach*, przeł. M. Ratajczak, Kraków 2020, w którym na wskroś żywotna pozostaje konkluzja: „Dzisiejsza nośność mizoginicznej i homofobicznej agitacji w epoce równouprawnienia albo renesans religijnego fundamentalizmu w naszej świeckiej teraźniejszości pokazują, jak zwodnicze jest branie raz osiągniętych zdobyczy cywilizacyjnych za coś oczywistego...” (s. 77).

⁹ Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*, *op. cit.*, s. 332–333.

walną konieczność wprowadzenia do dyskursu publicznego zagadnień dotyczących bezpieczeństwa jednostek, grup i całych społeczeństw w szczególnym czasie napięć i konfliktów wojennych.

Otwierający wykład pt. *(Nie)bezpieczeństwo ontologiczne w relacjach uznania czyli (nie)bezpieczna szkoła i edukacja* wygłosiła prof. dr hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, członkini Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN). Odniosła się w nim z jednej strony do wydanej w 2020 roku (w Wydawnictwie Naukowym PWN) swojej książki zatytułowanej *Szkoła jako przestrzeń uznania*, z drugiej zaś do bieżącej i niedawnej sytuacji w rodzimej oświacie. Obserwowany fakt, iż dokonało się swoiste przemieszczenie w edukacji ze sfery wartości do sfery instrumentalnej rodzi jednocześnie niebezpieczeństwo dominacji praktyk wyłącznie adaptacyjnych do zmieniającego się rynku pracy oraz wymagań pracodawców jako swoistego neoliberalnego wyznacznika/miernika zmiany społecznej i postępu cywilizacyjnego. Jednocześnie towarzyszy temu w przestrzeni oświatowej bardzo wyraźnie zaznaczający swoją niszczącą obecność kryzys roli nauczyciela, w odniesieniu do którego Prelegentka przytoczyła wydarzenia towarzyszące strajkowi nauczycielskiemu z kwietnia i maja 2019 roku, jak również całą dokonującą się wówczas, dramatyczną w skutkach, (de)reformę systemu oświatowego oraz trwające (mniej lub bardziej sprawcze) próby przekształcenia tego radykalnego kierunku oświatowych przeobrażeń. Dlatego też współczesna edukacja, której celem winna być człowiecza emancypacja i upełnomocnienie, zorientowana musi być na zmianę na rzecz godności, upodmiotowienia, szacunku i u z z n a n i a. Dopiero wówczas idee i wizja demokracji mają szansę być uprawomocniane w dyskursie politycznym; szkoła bowiem z orientacji adaptacyjnej przeobrazić się powinna w generatora zmian o szerokim społeczno-kulturowym, a nawet polityczno-ekonomicznym charakterze.

Tematem wykładu dr. Jana Malinowskiego (UMK w Toruniu – *emeritus*) było *Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym – pomiędzy rodziną a szkołą*. Punktem wyjścia dla zaprezentowanych rozważań były silnie zakorzenione w polskiej pedagogice społecznej odniesienia definicyjne dotyczące środowiska lokalnego, jego wymiarów, struktury i funkcji, jak również poczucia bezpieczeństwa egzystujących w nim społeczności. Kategoria bezpieczeństwa potraktowana została jako kluczowa wśród pożądaných przez człowieka wartości, której pielęgnowaniu towarzyszyć mają działania o charakterze opiekuńczym, wychowawczym, terapeutycznym, prewencyjnym, a nawet karnym. Doktor J. Malinowski przedstawił również najistotniejsze i wyraźnie obecne w przestrzeni społecznej zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży, ich uwarunkowania oraz wymagane strategie profilaktyczne oparte na rzetelnej diagnozie potencjalnych zagrożeń i potrzebie indywidualizacji doboru poziomu działań zapobiegawczych do wieku i sytuacji życiowej młodych ludzi.

Kolejne wystąpienie – autorstwa dr Anny Hildebrandt-Mrozek (właścicielki firmy szkoleniowej MOVUS MOVERE, inicjatorce oraz polskiej ambasadorce Ogólnopolskiego Tygodnia Szczęścia w Szkole) – zatytułowane zostało: *Rzecz o zaufaniu – refleksje pedagogiczne*. Relacja stanowiąca podstawę zaufania charakteryzowana bywa, zdaniem Prelegentki, przez następujące wskaźniki, takie jak: życzliwość, poczucie bezpieczeństwa, spokój, wrażliwość, zrozumienie, wdzięczność, otwartość, szacunek, szczerłość, lojalność i wiele innych. Owe predykaty stanowią właśnie esencję interpersonalnych relacji oraz intrapersonalnej perspektywy refleksyjnego budowania osobistego dobrostanu oraz bycia wiarygodnym w kontakcie z innymi w otaczającej przestrzeni życia i społecznego funkcjonowania człowieka.

W wystąpieniu: *Ryzyko w perspektywie teoretycznej i badawczej* prof. UŚ dr hab. Ewa Bielska (Uniwersytet Śląski w Katowicach) przedstawiła początki naukowej refleksji nad ryzykiem, trudności definicyjne oraz sieć pojęć korespondujących z tym terminem. Omówione przez Prelegentkę czynniki ryzyka, jak również wybrane paradygmaty (naturalistyczny i konstruktywistyczny) w studiach nad ryzykiem osadzone zostały w niezwykle szeroko zarysowanym kontekście teoretycznym, odwołującym

się m.in. do badań: Zofii Ratajczak, Andrew M. Colmana, Christophera J. Sullivana, Kristiny K. Childs, Niklasy Luhmanna, Charlesa Taylora, Ulricha Becka, czy też Anthony'ego Giddensa.

Wyniki autorskich badań nad *Poczuciem bezpieczeństwa mieszkańców średniego miasta – przypadek Piły* przedstawił w swym referacie prof. ANS dr hab. Przemysław Frąckowiak (Akademia Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile). Badania przeprowadzone zostały na przełomie lat 2023/2024 i objęły populację badawczą 180 mieszkańców tego średniego miasta ulokowanego na północy Wielkopolski. Wśród prezentowanych wyników badań prof. P. Frąckowiak omówił m.in. poczucie bezpieczeństwa Pilan oraz jego konteksty ekonomiczne, społeczne i zdrowotne, a także wskazania respondentów dotyczące poprawy sytuacji w badanym zakresie. Jako szczególny czynnik warunkujący społeczne poczucie bezpieczeństwa w mieście wskazane zostały: znaczący kapitał zaufania, poczucie współodpowiedzialności Pilan za warunki codziennej egzystencji oraz konieczność reorganizacji przestrzeni publicznej i jej uatrakcyjnienia dla młodych mieszkańców miasta¹⁰.

Tematykę dotyczącą *Kultury organizacyjnej szkoły a bezpieczeństwa uczniów* zaprezentował w swym wystąpieniu dr Mirosław Radola (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Prelegent omówił wybrane wyniki badań zebrane w raportach: PISA z 2022 roku, UNICEF z 2024 roku oraz INTERNET DZIECI – monitoring obecności dzieci i młodzieży w internecie (sporządzony m.in. przez Instytut Cyfrowego Obywatelstwa). Dane dotyczące szeroko pojętego bezpieczeństwa młodych ludzi skonfrontował z regulacjami zawartymi w obowiązującym prawie oświatowym, zwracając uwagę na kulturę organizacyjną szkoły i partnerstwo edukacyjne jako czynniki optymalizujące rozwój oraz poczucie bezpieczeństwa uczniów.

Doktor Marta Grzeško-Nyczka (Akademia Nauk Stosowanych im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie) w wykładzie zatytułowanym: *Bezpieczeństwo emocjonalne w szkole: psychopedagogiczne podstawy dobrostanu i skutecznego uczenia się*, skoncentrowała się na dynamicznym, procesualnym podejściu do budowania poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni oświatowej. Zwróciła m.in. uwagę na umiejętności/kompetencje nauczycieli sprzyjające tworzeniu bezpiecznych warunków nauki i pracy w środowisku szkolnym, podkreślając jednocześnie znaczenie oraz rolę atmosfery szacunku i wsparcia dla osiągnięcia oczekiwanych/pożądanych efektów (wychowawczych, dydaktycznych) pedagogicznego oddziaływania.

Wystąpienie mgr Magdaleny Borowiak (Akademia Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile) poświęcone zostało prezentacji wyników badań dotyczących *Poczucia bezpieczeństwa młodzieży szkolnej w kontekście zjawiska przemocy rówieśniczej*. Autorka badań przedstawiła dane na temat: przyczyn oraz form przemocy rówieśniczej obserwowanej i doświadczanej w szkole, reakcji nauczycieli oraz rodziców na zaobserwowane przez nich zachowania agresywne, emocji odczuwanych przez osoby doświadczające przemocy, czy też barier w zgłaszaniu przemocy przez jej ofiary. Magister M. Borowiak szczególną uwagę zwróciła na konieczność planowania i organizowania przez szkołę różnorodnych działań profilaktycznych pojmowanych jako realne wsparcie instytucjonalne, którego kluczowym elementem/ogniwem jest zintegrowana sieć szkolnych oraz pozaszkolnych specjalistów (pedagogów, psychologów, terapeutów, mediatorów).

Ważnym, praktycznym głosem w dyskusji było wystąpienie mgr Marii Koroniak (Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie) poświęcone zagadnieniu *Zmian technologicznych w edukacji*

---

¹⁰ Warto na marginesie zaznaczyć, iż w trakcie konferencji zrodził się pomysł włączenia leszczyńskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej do wspólnej realizacji projektu badawczego w omawianym zakresie. Początek współpracy zaplanowano wstępnie na przełom roku 2025/2026. W ten sposób dopełnił się również praktyczny wymiar konferencji zmierzający do konsolidacji zorientowanych na rozwój środowisk naukowo-badawczych obu wielkopolskich uczelni.

i ich wpływu na bezpieczeństwo uczniów. Prelegentka, jednocześnie też wieloletnia dyrektorka szkoły ponadpodstawowej, zwróciła uwagę na dynamikę zmian cywilizacyjnych w obszarze nowoczesnych technologii, trwale zmieniających oblicze procesu dydaktycznego. Wskazała na szanse i zagrożenia, jakie stoją przed współczesną szkołą, podkreśliła rolę rozwijania krytycznego myślenia i kompetencji społeczno-emocjonalnych u uczniów jako jednej z najskuteczniejszych form zapobiegania dezinformacji, cyberprzemocy, a także uzależnieniu technologicznemu dzieci i młodzieży.

Zamykając konferencję wystąpienie nadkom. Szymona Witczaka (Wojewódzka Komenda Policji w Poznaniu) pt. *Edukacja dla bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo w edukacji. Współczesne zagrożenia w środowisku edukacyjnym* skoncentrowane było na prezentacji (wielce niepokojących) statystycznych danych policyjnych dotyczących skali przestępstw stwierdzonych w wielkopolskich szkołach oraz charakterze edukacyjnych działań prewencyjnych i profilaktycznych.

Zarzewiem organizacji przedstawionej tu konferencji była dyskusja podjęta podczas podsumowania Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Szkoła wobec odmienności i różnorodności – współczesne wyzwania”, która również zorganizowana została przez leszczyńską uczelnię – w listopadzie 2022 roku. Wówczas pomiędzy dyrektorami szkół, nauczycielami, reprezentantami środowisk naukowych i studentami, a także pracownikami organów prowadzących placówki oświatowe toczyła się dyskusja nad koniecznością zainicjowania dyskursu dotyczącego kolejnych istotnych wyzwań współczesności, w tym bezpieczeństwa i człowieczego dobrostanu. Niniejsze, interdyscyplinarnie traktowane kategorie, miały zatem stać się polem kolejnych rozważań w gronie wysmienitych prelegentów i osób zainteresowanych problematyką.

I tak też się stało. Dzięki temu leszczyńska Wyższa Szkoła Humanistyczna stała się znaczącą i rozpoznawaną w regionie instytucjonalną i pełną wolności przestrzenią, w której rezonują najistotniejsze idee, dyskursy i koncepty odgrywające nie tylko w pedagogice kluczową rolę. W myśl Edwarda Wilsona idei konsilencji – wiodącym zamierzeniem organizatorów konferencji było „lepsze zrozumienie systemów złożonych”¹¹, których mechanizmy warunkują ludzką egzystencję w wielu partykularnych sferach życia: rodzinnej, szkolnej, towarzyskiej, czy instytucjonalnej...

„Lista powszechnie znanych »bolączek społecznych« nękających tak zwane społeczeństwa rozwinięte jest długa i wciąż się rozrasta pomimo wszystkich rzeczywistych bądź pozorowanych środków zaradczych”¹². Wspólnym jednak mianownikiem toczących się rozważań było skuteczne zabieganie o człowieczy dobrostan w obliczu jego wielopoziomowych zagrożeń. Szczególna uwaga skierowana została na edukacyjny charakter aktywności oraz działań w ramach wspólnoty lokalnej, szkolnej czy rodzinnej. To one bowiem bezpośrednio odpowiadają za nasze poczucie bezpieczeństwa, za jakość naszego życia, za charakter relacji międzyludzkich, budujących naszą społeczną i jednostkową tożsamość. Przyczyniają się ponadto do uaktywnienia obywatelskiego nieposłuszeństwa, w którym impulsy moralne i społeczna wrażliwość przekuwają się na wsparcie bezradnych, zmarginalizowanych oraz pozbawionych nadziei.

Piotr Mosiek

ORCID: 0000-0002-1645-4707

Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie

<https://doi.org/10.14746/psn.2026.6.11.13>

¹¹ E.O. Wilson, *Konsilencja. Jedność wiedzy*, przeł. J. Mikos, Poznań 2002, s. 402.

¹² Z. Bauman, *Straty uboczne. Nierówności społeczne w epoce globalizacji*, Kraków 2012, s. 47.